

**«М.ӨТЕМІСОВ атындағы БАТЫС ҚАЗАҚСТАН УНИВЕРСИТЕТІ»
коммерциялық емес акционерлік қоғамы**

М.Өтемісов атындағы
БҚУ кезектен тыс
ғылыми кеңесінің 2020 жылғы
«11» қыркүйектегі
№1 хаттамасының шешімімен
бекітілді

Серғалиев Н.Х.Серғалиев

**М.ӨТЕМІСОВ АТЫНДАҒЫ БҚУ ЕРЕКШЕ БІЛІМ БЕРУДІ ҚАЗЕТ
ЕТЕТІН ТҰЛҒАЛАР ҮШІН БІЛІМ БЕРУ БАҒДАРЛАМАЛАРЫН
ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ ТУРАЛЫ
ЕРЕЖЕ**

Орал қ., 2020 ж.

МАЗМҰНЫ

- 1 Қолдану саласы
- 2 Негізгі анықтамалар
- 3 Жалпы ережелер
- 4 Оқу бағдарламаларын бейімдеу және оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету
- 5 Мүгедектерді және ерекше білім беруді қажет ететін тұлғаларды оқыту үшін қолжетімді орта құру
- 6 Ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларға арналған білім беру процесін жан-жақты қолдау
- 7 Осы ережені бекіту және өзгерту тәртібі
- 8 Сілтемелер

1. Қолдану саласы

1.1. Осы Ереже М.Өтемісов атындағы БҚУ-де ерекше білім беруді қажет ететін білім алушыларға арналған жоғары білім беру бағдарламаларын жүзеге асырудың жалпы талаптарын белгілейді және университетте жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім беру бағдарламалары бойынша ерекше білім беру бағдарламалары бойынша ерекше білім беруді қажет ететін студенттерге инклюзивті білім беру үшін жағдай жасауға бағытталған жергілікті акт болып табылады.

1.2. Осы ереже ерекше білім беруді қажет ететін тұлғаларға оқу процесін қамтамасыз етуге қатысатын М.Өтемісов атындағы БҚУ-дың факультеттеріне, кафедраларына және басқа да құрылымдық бөлімшелеріне қолданылады.

2. Негізгі анықтамалар

Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушы – бұл физикалық және (немесе) психологиялық дамуында кемшіліктері бар, психологиялық-медициналық-педагогикалық комиссиямен расталған және ерекше жағдай жасамай білім алуға мүмкіндігі жоқ физикалық тұлға.

Инклюзивті білім – ерекше білім алу қажеттіліктері мен жеке мүмкіндіктерінің әртүрлілігін ескере отырып, барлық білім алушылар үшін білімге тең қолжетімділікті қамтамасыз ету.

Бейімделген білім беру бағдарламасы – ерекше қажеттіліктері бар адамдарға олардың психофизикалық даму ерекшеліктерін, жеке мүмкіндіктерін ескере отырып оқытуға бейімделген және қажет болған жағдайда дамудың бұзылулары мен осы адамдардың әлеуметтік бейімделуін қамтамасыз ететін білім беру бағдарламасы.

Бейімделу модулі – бұл ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың қажетті құзыреттерін қалыптастыру кезінде денсаулық шектеулерінің әсерін азайтуға және жоюға, сондай-ақ білім беру бағдарламасын игеруге, ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушылардың әлеуметтік және кәсіптік бейімделуіне ықпал ететін оқу және коммуникативтік біліктерін жеке түзетуге бағытталған жоғары білім берудің бейімделген білім беру бағдарламасының элементі.

Жеке оқу жоспары – нақты білім алушының ерекшеліктері мен білім беру қажеттіліктерін ескере отырып, оның мазмұнын дараландыру негізінде білім беру бағдарламасын меңгеруді қамтамасыз ететін оқу жоспары.

Білім алу үшін арнайы жағдайлар – арнайы білім беру бағдарламалары мен оқыту мен тәрбиелеудің әдістерін, арнайы оқулықтарды, оқу құралдары мен дидактикалық материалдарды, ұжымдық және жеке пайдаланатын арнайы техникалық оқыту құралдарын, оның ішінде бейімделген компьютерлік технологияларды пайдалануды, білім алушыларға қажетті техникалық көмек көрсететін ассистент (көмекшінің) қызметін көрсетуді, топтық және жеке түзету сабақтарын өткізуді, білім беру ұйымдарының ғимараттарына қол жеткізуді қамтамасыз етуді қамтитын ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды оқыту, тәрбиелеу, білім беру

бағдарламаларын меңгеру мүмкін емес немесе қиын болатын басқа да жағдайлар.

3. Жалпы ережелер

3.1. Осы Ереже Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына, жоғары білім беру саласындағы қатынастарды реттейтін нормативтік құқықтық актілерге сәйкес ерекше білім алу қажеттіліктері бар азаматтардың білім алу құқықтарын іске асыруды қамтамасыз ету үшін М.Өтемісов атындағы БҚУ-да мүгедектермен және ерекше білім алу қажеттіліктері бар адамдарды оқытудың ерекше (арнайы) шарттарын және жұмыс бағыттарын айқындайды.

3.2. Білім беру бағдарламалары бойынша жоғары білімнің мазмұны және ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды оқытуды ұйымдастыру шарттары бейімделген білім беру бағдарламасымен айқындалады.

3.3. Мүмкіндігі шектеулі адамдарға және ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларға арналған білім беру бағдарламалары бойынша оқыту М.Өтемісов атындағы БҚУ-да психофизикалық дамудың ерекшеліктерін, жеке тұлғаның мүмкіндіктерін және осындай білім алушылардың денсаулық жағдайын ескере отырып жүргізіледі.

3.4. М.Өтемісов атындағы БҚУ-да мамандандырылған құрылымдық бөлімше – «Жан жылуы» инклюзивті білім беру орталығы құрылды, оның негізгі мақсаты ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларды оқыту, бейімдеу және ықпалдастыру үшін тиімді жағдайлар жасау.

4. Оқу бағдарламаларын бейімдеу және оқу процесін оқу-әдістемелік қамтамасыз ету

4.1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларға арналған білім беру бағдарламалары бойынша оқытуды М.Өтемісов атындағы БҚУ психофизикалық дамудың ерекшеліктерін, жеке қабілеттерін және осындай білім алушылардың денсаулығын ескере отырып жүзеге асырады.

4.2. Университетте білім беру қызметін жүзеге асыратын бакалавриат және магистратура бағыттары мен бағдарламаларының әрқайсысында таңдау бойынша пәндерді, соның ішінде ерекше білім беру қажеттіліктерін жүзеге асыруды қамтамасыз ететін арнайы пәндерді меңгеру мүмкіндігі қарастырылады. Қажет болған жағдайда мамандандырылған бейімдеу пәндерін (модульдерді) көрсете отырып, мүгедектер мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарға инклюзивті білім беру бағдарламасына арнайы қосымша құрылады.

4.3. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің өтініші бойынша олар үшін университетте оқу мерзімін өзгерту мүмкіндігі бар жеке оқу жоспары жасалады. Мүмкіндігі шектеулі адамдарға және ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдарға арналған жеке оқу жоспарына сәйкес оқу кезінде университет олардың оқу мерзімін ұлғайтуға құқылы.

4.4. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерді оқытуды басқа студенттермен бірге және жеке топтарда ұйымдастыруға болады.

4.5. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерді оқыту кезінде қашықтықтан және байланыс білім беру технологияларын қолдана отырып, оларға қол жетімді нысандарда ақпаратты қабылдау мен беруді жүзеге асыруды қарастырады.

4.6. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар қатарындағы білім алушылар Денсаулық шектеулеріне сәйкес келетін нысандарда электрондық және/немесе баспа білім беру ресурстарымен қамтамасыз етілуі тиіс.

4.7. Денсаулық жағдайы бойынша шектеулері бар білім алушылар үшін оқу және өндірістік практикаларды ұйымдастыру кезінде оңалту мен медициналық-әлеуметтік сараптаманың жеке бағдарламасының қолжетімділігі мен ұсынымдары бойынша талаптарды ескере отырып, сараманнан өту орындарын таңдауды жоспарлау қажет.

4.8. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерді ағымдағы және қорытынды аттестаттау негізгі білім беру бағдарламасында жоспарланған оқу нәтижелеріне қол жеткізуді бағалауға мүмкіндік беретін бейімделген бағалау құралдарын құруды қарастырады. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттер үшін ағымдағы және қорытынды аттестаттауды өткізу нысаны жеке психофизикалық ерекшеліктерді (ауызша, жазбаша қағазда, жазбаша компьютерде, тестілеу нысанында және т.б.) ескере отырып белгіленеді. Қажет болған жағдайда білім алушыларға емтиханға жауап дайындау үшін қосымша уақыт беріледі.

4.9. М.Өтемісов атындағы БҚУ арнайы білімге мұқтаж студенттер үшін денсаулықты сақтау және бейімделетін дене шынықтыру қағидаларын сақтау негізінде дене шынықтыру және спорт пәндерін (модулдерін) меңгерудің арнайы тәртібін белгілейді.

4.10. М.Өтемісов атындағы БҚУ-да ерекше қажеттіліктері бар студенттерге арналған білім беру бағдарламалары бойынша жоғары және жоғары оқу орнынан кейінгі білім алу үшін ерекше жағдайлар жасалуы керек. Ерекше жағдайлар дегеніміз оқу шарттары, соның ішінде оларды қолданбай ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерге арналған білім беру бағдарламаларын игеру мүмкін емес немесе қиын болатын арнайы білім беру бағдарламалары мен оқыту мен тәрбиелеу әдістерін, арнайы оқулықтарды, оқу құралдары мен дидактикалық материалдарды, ұжымдық және жеке пайдалануға арналған арнайы техникалық құралдар, топтық және жеке сабақтар, ұйымдардың ғимараттарына кіру және басқа да жағдайлар.

4.11. Білім беру бағдарламалары бойынша жоғары білім алу кезінде ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерге/магистранттарға арнайы оқулықтар мен оқу құралдары, өзге де оқу әдебиеттері беріледі.

4.12. Қажет болған жағдайда, М. Өтемісов атындағы БҚУ-да ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғаларды оқыту үшін инклюзивті білім беру орталығы топтық және жеке түзету сыныптарын ұсынады.

5. Мүмкіндігі шектеулі және арнайы білім беруді қажет ететін адамдар үшін қол жетімді оқу ортасын құру

5.1. Тірек-қимыл аппараты бұзылған мүгедектер мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар үшін университетте білім алушылардың оқу мекемесіне, асханаларға және ұйымның басқа да үй-жайларына кедергісіз кіру, сондай-ақ көрсетілген мекемелерде болу (пандустардың, тұтқалардың, басқа да құрылғылардың болуы) мүмкіндігін қамтамасыз ететін материалдық-техникалық жағдайлар жасалады.

5.2. Мүмкіндігі шектеулі және көру қабілеті ерекше адамдар үшін, қажет болған жағдайда:

ғаламтор желісінде М. Өтемісов атындағы БҚУ-дың ресми сайтының көру қабілеті нашар адамдар үшін балама нұсқасының болуы;

зағип немесе нашар көретін білім алушылар үшін қолжетімді жерлерде және бейімделген нысанда (олардың ерекше қажеттіліктерін ескере отырып) оқу сабақтарының кестесі туралы анықтамалық ақпаратты орналастыру (ақпарат ірі бедерлі-қарама-қарсы қаріппен (ақ немесе сары фонда) орындалуы тиіс);

зағип болып табылатын және жолсерікті пайдаланатын білім алушының ұйым ғимаратына кедергісіз қатынауын қамтамасыз ету.

5.3. Есту бойынша мүгедектер мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар адамдар үшін қажет болған жағдайда:

оқу сабақтарының кестесі туралы дыбыстық анықтамалық ақпараттың қайталануы (субтитрлерді трансляциялау мүмкіндігі бар мониторларды орнату (мониторлар, олардың өлшемдері мен санын бөлменің көлемін ескере отырып анықтау қажет));

ақпаратты жеткізудің тиісті аудио құралдарымен қамтамасыз ету

5.4. М.Өтемісов атындағы БҚУ-гі ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғаларды оқытатын инклюзивті білім беру орталығы оқу-тәрбиелік, аудиториядан тыс жұмыстарды жүргізуге, ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің қызығушылықтары бойынша бірлестіктер құруға әлеуметтік жағдай жасайды.

6. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар білім алушыларға арналған білім беру процесін кешенді қолдау

6.1. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттерге арналған білім беру процесін сүйемелдеу бойынша барлық бөлімшелердің қызметін үйлестіруді «Жан жылуы» инклюзивті білім беру орталығы жүзеге асырады.

6.2. «Жан жылуы» инклюзивті білім беру орталығы университет басшыларына, оқытушылары мен қызметкерлеріне мүгедектер мен ерекше білім беру қажеттілігі бар тұлғаларға білім беру мәселелері бойынша ақпараттық және кеңес беру көмегін көрсетеді.

6.3. Офис тіркеушісі ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің жеке оқу жоспарларын құруға көмектеседі.

6.4. Факультет декандары, кафедра меңгерушілері қажет болған жағдайда мамандандырылған бейімдеу пәндерін (модульдерді) көрсете

отырып, инклюзивті білім беру нысандары көзделген білім беру бағдарламасына арнайы қосымшаны әзірлеуді қамтамасыз етеді.

6.5. Декандардың оқу ісі жөніндегі орынбасарлары даярлау/білім беру бағдарламасының бағыттарын, топтың нөмірін және денсаулық жағдайы бойынша нақты шектеулерді көрсете отырып, студенттердің деректерін есепке алуды жүргізеді; күнтізбелік оқу кестесіне сәйкес ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттердің оқуын бақылауды және оқытушы – студенттің өзара іс-қимылын түзетуді жүзеге асырады.

6.6. Кафедра оқытушылары қажет болған жағдайда мүгедектер мен ерекше білім беру қажеттіліктері бар тұлғалардың инклюзивті білім алуын қамтамасыз ету үшін оқу пәндерінің оқу жоспарлары мен бағалау құралдарының қорын түзетеді.

6.7. Университет әкімшілігі ерекше білім беру қажеттіліктері бар студенттер үшін қол жетімді орта жағдайларын жоспарлы түрде жетілдіреді.

7. Осы ережені бекіту және өзгерту тәртібі

7.1 Осы ереже университет ректорының бұйрығымен қаралады және бекітіледі.

7.2 Осы ережеге енгізілген өзгерістер университет ректорының бұйрығымен қаралады және бекітіледі.

8. Сілтемелер

1. 2007 жылғы 27 шілдедегі Қазақстан Республикасының «Білім туралы» заңы

2. Қазақстан Республикасында білім беруді дамытудың 2011-2020 жылдарға арналған мемлекеттік бағдарламасы. Қазақстан Республикасы Президентінің 2010 жылғы 7 желтоқсандағы № 1118 Жарлығымен бекітілген.

3. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беруді дамытудың тұжырымдамалық тәсілдерін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2015 жылғы 1 маусымдағы № 348 бұйрығы.

4. Қазақстан Республикасында инклюзивті білім беру жүйесін одан әрі дамыту жөніндегі 2015-2020 жылдар аралығына арналған шаралар кешені, Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрлігінің 19.12.2014 жылғы № 534 бұйрығы.